

9 TDE / ROMAN (Telafi Eğitimi)

Olmuş ya da olması mümkün olayları kişi, yer, zaman bağlamında anlatan, hikâyeye göre daha uzun, anlatmaya dayalı edebi bir türdür.

Özellikleri:

- Roman olay örgüsü, kişiler, yer ve zaman öğelerinden oluşur.
- Öyküden farklı olarak romanlarda bu öğeler daha ayrıntılı daha kapsamlı bir biçimde ele alınır.
- Romanda, kahraman, mekân ve olaylar daha çok ve çeşitlidir.
- Romanlarda birden çok anlatıcı ve bakış açısı görülebilir.
- Romanlarda betimlemelerin yanı sıra ruhsal çözümlemelere de sıkça yer verilir.
- Romanda betimlemelere ve psikolojik tahlillere öyküden daha geniş yer verilir.
- Romanda olaylar, roman kahramanlarının karakter özelliklerinden doğar.
- Romanların olay örgüleri olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkilerinden doğar.
- Romanlar işlediği konulara göre; sosyal roman, serüven (macera) romanı, tarihi roman, egzotik roman, psikolojik roman (tahlil romanı), polisiye, biyografik ve otobiyografik roman gibi türlere ayrılır.

KISACA ROMAN

a. Uzun b. düzyazı (nesir)

c. olaya ve anlatmaya dayalı ç. Kurmaca gerçeklik

➤Roman türünün ilk örneği İspanyol yazar Cervantes'in **Don Kişot** adlı eseridir. (17.yy)

➤Türk edebiyatında ise ilk yerli roman Sami Paşazade Sezai'nin **Taaşuk-ı Talat ve Fitnat**'tır.

• Roman Türleri

- **Sosyal roman:** Ekonomik bunalımlar, sınıfsal çelişkiler, rejim değişiklikleri, köyden kente göç gibi toplumsal sorunları konu edinen romanlardır: Sefiller (Victor Hugo), Sergüzeşt (Sami Paşazade Sezai), Felatun Bey'le Rakım Efendi (Ahmet Mithat Efendi), Araba Sevdası (Recaizade Mahmut Ekrem)
- **Macera (Serüven) romanları:** Kahramanın başından geçen hareketli maceralı olayları anlatan romanlardır. Merak ögesi romana hakimdir: Üç Silahşörler / Monte Kristo Kontu (Aleksandre Dumas), Hasan Mellah/ Dünyaya İkinci Geliş (Ahmet Mithat Efendi)
- **Tarihî roman:** Tarihî dönem, olay ve kişileri konu edinen romanlardır: Notre Dame'in Kamburu (Victor Hugo), Cezmi (İlk tarihî roman, Namık Kemal), Devlet Ana (Kemal Tahir), Osmancık (Tarık Buğra)
- **Psikolojik roman (Tahlil Romanı):** Roman kahramanlarının psikolojisini tahlillerle anlatan romanlardır: La Princesse De Cleves (Madame De Le Fayette'in yazdığı dünyanın ilk psikolojik roman örneğidir.), Eylül (Mehmet Rauf), Dokuzuncu Hariciye Koşuşu (Peyami Safa)
- **Bilim Kurgu romanı:** Gelecekte olabilecek olayları bilimsel bir yaklaşımla, hayal gücünü de kullanarak anlatan romandır. (Ben Robot-Isaac Asimov, Cesur Yeni Dünya – Aldous Huxley, 1984 – George Orwell)
- **Fantastik roman:** Gerçeküstü olay, kişi ve yerleri konu alan romanlardır.

Cinayât (Ahmet Mithat Efendi, İlk Türk polisiye romanı) Cingöz Recai (Server Bedii takma adıyla Peyami Safa), Mike Hammer (Mickey Spillane'in bu romanının yerli versiyonlarını Kemal Tahir kaleme almıştır.)

- **Egzotik roman:** Başka ülkelerin doğasını ve insanlarını anlatan romanlardır: Nilgün (Refik Halit Karay), İzlanda Balıkçısı (Pier Loti)
- **Tezli roman:** Toplumsal ya da siyasal bir sorunu konu edinen, bir tez (ileri sürülerek savunulan görüş, iddia) içeren roman türüdür. (Yaban- Yakup Kadri)
- **Biyografik Roman:** Topluma mal olmuş bir kişinin yaşamını, yaptıklarını yaşadığı döneme katkılarını anlatan romanlardır: Bir Bilim Adamının Romanı (Oğuz Atay)
- **Otobiyografik Roman:** Yazarın kendi hayatını konu edindiği romanlardır: Tom Savvyer'in Maceraları (Mark Twain), Baba Evi/Avare Yıllar (Orhan Kemal), Dokuzuncu Hariciye Koşuşu (Peyami Safa, psikolojik ve otobiyografik özellikler gösterir.

Yansıtıkları Edebî Akımlara Göre Romanlar

Romanlar, yansıtıkları edebî akımlara göre de sınıflandırılabilir. Edebî akımlar konusu üst sınıflarda işlenecektir.

Yansıtıkları Edebî Akımlara Göre Roman Örnekleri	
Klasik roman	Telemak-Fenelon
Romantik roman	Sefiller-Victor Hugo
Realist roman	Kırmızı ve Siyah-Stendhal
Natüralist roman	Nana-Emile Zola
Egzistansiyalist roman	Bulanık-Sartre (Sartre)
Modern roman	Ulysses (Yulises)-James Joyce
Post-modern roman	Gülün Adı-Umberto Eco

TÜRK EDEBİYATINDA ROMAN TÜRÜ ve İLK'LER

• Türk edebiyatında roman türündeki ilk örnekler **Tanzimat Dönemi**'nde vermeye başlamıştır (19.yy) Roman türü önce Batı edebiyatından çevirilerle edebiyatımıza girmiştir, daha sonra ilk yerli örnekler verilmiştir.

- **İlk çeviri roman:** Yusuf Kâmil Paşa'nın Fenelon'dan çevirdiği Telemak
- **İlk yerli roman:** Şemsettin Sami'nin yazdığı Taaşuk-ı Talât ve Fitnat
- **İlk edebî roman:** Namık Kemal'in yazdığı İntibah
- **İlk tarihî roman:** Namık Kemal'in yazdığı Cezmi
- **İlk köy romanı:** Nabizade Nazım'ın yazdığı Karabibik
- **Romantizmden realizme geçişin ilk örneği:** Sami Paşazade Sezai'nin yazdığı Sergüzeşt
- **İlk realist roman:** Recaizade Mahmut Ekrem'in yazdığı Araba Sevdası
- **İlk psikolojik roman denemesi ve ilk tezli roman:** Nabizade Nazım'ın yazdığı Zehra romanıdır.
- **İlk polisiye roman:** Ahmet Mithat Efendi-Esrâr-ı Cinayet
- **İlk post-modern roman:** Oğuz Atay-Tutunamayanlar

• Türk edebiyatında roman türündeki asıl büyük gelişmeler **Servetifünun, Millî Edebiyat ve Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı**'nda olmuştur. Servet-ifünun yazarı **Halit Ziya Uşaklıgil** Batılı roman tekniğine uygun olarak kaleme aldığı Mai ve Siyah, Aşk-ı Memnu gibi romanlarıyla modern Türk romancılığının temellerini atmıştır.

Romanın Yapı Unsurları

Bir romanın temelini oluşturan yapı unsurları şunlardır:

a) Olay Örgüsü: Romanların merkezinde bir olay yer almaktadır. Aslında tek bir olay etrafında birbirine bağlanan birçok olay örgüsü bulunmaktadır ve bu olay örgülerinin tamamı da merkezdeki olayı desteklemektedir. Olay örgüleri arasında da neden-sonuç ilişkisi altında bir bütünlük mevcuttur.

b) Kişi: Anlatılan olaylar belirli kişiler tarafından gerçekleştirilir ve olaylar sırasında her kahramanın belli bir rolü bulunmaktadır. Roman kişileri kadro olarak eserde oldukça zengin bir şekilde yer almaktadır. Ayrıca eserde yer alan kahramanlar ayrıntılı bir şekilde tanıtılmakta ve betimlenmektedir. Kişiler karşımıza iki şekilde çıkmaktadır: **Tip ve Karakter.**

Tip: Başka kişilerde de bulunan ortak özellikleri üstünde barındıran, temsil ettiği grubun niteliğini belirgin bir şekilde yansıtan roman kahramanı tiptir. Tip olan kişinin vurgulanan yani temsil ettiği özellik güçlü bir şekilde okuyucuya hissettirilir. Örneğin; Felatun Bey ile Rakım Efendi romanındaki "Felatun Bey" Batı taklitçiliği ve alafrangalığı ile olumsuz tipe, "Rakım Efendi" ise, dürüstlüğü ve çalışkanlığı ile olumlu tipe örnek olarak verilebilir. Çalıkuşu'ndaki "Feride" ise, ideal bir öğretmen ve genç kız tipidir.

Karakter: Tip özelliği göstermeyip kahramanın kendine özgü davranışları ile başka özellikteki kişilerden ayrılan, çok yönlü davranış gösteren roman kişisidir. Olayların durumuna göre karakterin davranışlarında da değişiklikler gözlenir ve davranışlarını önceden tahmin etmek mümkün olmamaktadır.

Tip ve Karakter Arasındaki Fark Nedir?

- Tip belli bir zümreyi temsil ederken karakter kendine özgü özellikleriyle ön plana çıkar. Yani tip genel, karakter özeldir denilebilir.
- Tip genel olduğundan farklı eserlerde de karşımıza çıkabilir fakat karakter özel olduğundan başka eserlerde karşımıza çıkma olasılığı yoktur.
- Tip tek yönlüken karakter çok yönlüdür

c) Zaman: Her olayın mutlaka bir gerçekleşme zamanı vardır. Bu nedenle eserde zaman kavramları sıklıkla kullanılabilir. Eserlerde genellikle "-di'li geçmiş zaman" kipi anlatım tercih edilir. Eserde zaman kronolojik bir sırayla verilebileceği gibi geçmişe-geleceğe gidiş şeklinde de aktarılabilir.

d) Mekân (Yer): Anlatılan olayların meydana geldiği yer de yapı unsurlarındandır. Eserde gerçekleşen olaylarla bağlantılı bir şekilde uygun bir mekân yazar tarafından kurgulanır. Bu türde mekân tasvirleri de önemli bir yer tutarken aktarılan olayların yapısına göre mekân tasviri yani betimlemesi de ön plana çıkmaktadır.

Romanda Anlatıcı ve Bakış Açısı: Olay anlatan edebi metinlerin önemli unsurlarından biri de anlatıcıdır. Eserin yazarı ve anlatıcısı aynı değildir. Yazar eserini oluştururken farklı bir anlatıcı kurgulamaktadır. Romanda anlatıcı bakış açıları şu şekildedir:

Kahraman Bakış Açısı: Olayın merkezinde yer alan kişi ağzından yaşananların bizzat anlatılmasıdır. Birinci tekil şahıs ekiyle ben tarzı bir anlatım kullanılır.

Örnek: Amcamın sesini tanıdım. Donakaldım. Başım, göğsüm sırsıklamdı. Amcam yanaştı:

"Mahmut sen misin?" dedi. (...) "Burada bu saatte ne yapıyorsun?" dedi. Ona elimdeki kayığı verdim. Görmek için batı göğünün alacakaranlığına karşı tuttu onu. "Bu gemi değil, salapurya!" demesiyle de bizim kalyonu yere çarpıp ayağının altında çatır çatır ezmesi bir oldu. ("Aganta Burina Burinata" romanından)

Gözlemci (Müşahit) Bakış Açısı: Gözlemci kişinin (o) bakış açısıyla yapılan anlatımda anlatıcı, gördüklerini anlatan bir şahit konumundadır. Bu anlatıcı, anlatıdaki kişilerin aklından geçenleri ve düşüncelerini bilmez, nesnel bir tavır takınır. Olan bitenler okuyucuya kamera sessizliğiyle aktarılır.

Örnek: "Şekercinin kocaman vitrini önündeydiler. Vitrinde boy boy, kutu kutu şekerler, çikolatalar... Çikolatalara bakıyorlardı. Ortadaki topaç gibi oğlanın sağında ablası, solunda yoğurtçunun kızı..." (Çikolata hikayesinden-Orhan Kemal)

İlahi (Tanrısal-Hâkim) Bakış Açısı: Tanrısal bakış açısına sahip anlatıcı gözlemci gibi olayları görür ve izler ancak olayın merkezindeki kişilerin iç dünyasına, duygularına, düşüncelerine de hâkim bir şekilde okuyucuya aktarır.

Örnek: Hüznü doktora da geçmişti. Doktor, Küçük Ağa'nın İstanbullu Hoca olduğunu öğrendikten, daha doğrusu Salih'in sebep olduğu şüphenin doğruluğunu anladıktan sonra ister istemez, bu dramatik havaya kayıyordu. Onun ruh yapısı maceranın insan yönüne, erkeksiz kalan eve, körpe zevceye ve baba yüzü görmeyen çocuğa kayıtsız kalamaz, Küçük Ağa'nın yakıcı özleyişine yakınlık duymadan yapamazdı. (Tarık Buğra-Küçük Ağa romanından)

Tema: Romanın bütünün hâkim olan temel duygu veya düşüncedir. Tema; soyut ve genel bir kavramdır. Örneğin ilk edebi roman İntibah'ın teması yanlış kadın sevmenin doğurduğu yıkımlardır.

HİKAYE

ROMAN

Roman ve hikaye farkını şu görselle açıklayabiliriz. Hikayeyi tek katlı bir eve romanı ise çok katlı bir apartmana benzetebiliriz. Romandaki kişi sayısı hikayeye göre daha geniştir. Aynı zamanda romanda hikayeye göre daha çok olay vardır.

Roman ve Hikâye Arasındaki Farklar

- Roman hikâyeye göre daha uzun bir türdür.
- Roman birden fazla olay üzerine kurulu iken hikâye tek olay üzerine kurulur.
- Romanda şahıs (kişi) kadrosu hikâyedekine göre daha geniştir.
- Romanda zaman hikâyedekine göre daha geniştir.
- Romanda mekân hikâyedekine göre daha çok ve çeşitlidir.
- Romanda kişi ve mekân betimlemeleri hikâyedekine göre daha ayrıntılıdır.

Roman ve Hikâye Benzerlikleri

- Her ikisi de anlatmaya bağlı edebi türdür.
- İkisi de olay örgüsü, kişiler, yer ve zaman yapı unsurlarından oluşur.
- İkisinde de ağırlıklı olarak öyküleyici ve betimleyici anlatım türleri sıkça kullanılır.
- İkisinde de olaylar bir anlatıcı tarafından aktarılır.
- İkisi de serim, düğüm, çözüm bölümlerinden oluşur.